

UN PRECURSOR AL MUZEOGRAFIEI VRÎNCENE

VIRGINIA ARBORE

Una dintre personalitățile de seamă ale culturii românești dintre cele două războaie mondiale care, prin activitatea desfășurată ca cercetător istoric, etnograf și lingvist, a contribuit la popularizarea științei și culturii naționale, a fost și profesorul Alexandru P. Arbore, care a înființat în anul 1928 la liceul „Unirea” primul muzeu istorico-etnografic din Focșani.

S-a născut în comuna Cucuteni, satul Cogeasca Veche, județul Iași, la 20 iunie 1890 și a decedat la 26 noiembrie 1953, în orașul Focșani. Se trage dintr-o familie veche moldovenească iar, prin activitatea pe care a desfășurat-o, a onorat școala românească prin erudiția sa.

Urmează școala primară în comuna Sarinasuf și Mahmudia din județul Tulcea, liceul în orașul Tulcea, iar Universitatea la București, luîndu-și licența în drept în anul 1913 și licența în litere și filozofie în anul 1914.

A început să se întrețină singur de la vîrsta de 16 ani fiind pedagog la liceul de băieți din Tulcea, iar după terminarea liceului predînd lecții particulare pînă la intrarea în armată. În timpul facultății înființează societatea „Prietenii Dobrogei” cu singurul scop și anume: cercetarea Dobrogei din punct de vedere științific, literar și artistic, precum și răspîndirea culturii în toate părțile poporului.

La Universitate a avut fericirea să aibă ca profesori, mari oameni de știință ai poporului nostru ca Vasile Pîrvan, D. Onciul, N. Iorga, Simion Mehedinți, Ovid Densuséanu, Ion Bogdan, etc., care mai tîrziu, după terminarea cursurilor universitare i-au devenit sfătuitori și îndrumători în activitatea de cercetare a istoriei și etnografiei românești.

În anul 1913 este încorporat și ia parte ca tînăr sublocotenent la luptele de la Turtucaia, iar în campania 1916—1918 ia parte la luptele de la Mărășești—Muncelu—Varnița, făcînd parte din vestitul regiment Matei Basarab, Divizia IX. Pentru faptele de vitejie din cele două războaie mondiale este decorat cu medalia „Victoria” și „Crucea comemorativă” a războiului cu baretele Dobrogea—Mărășești 1918.

Demobilizat în 1918, se dedică carierei de profesor. Prima dată este numit profesor la școala normală din comuna Bujoru, fostul județ Covurlui, apoi profesor la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu.

În anul 1924, trece ca profesor la liceul „Unirea” din Focșani, iar mai tîrziu director.

Cu ocazia aniversării a 275 de ani de la înființarea Liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, 1692/93—1967/68, au apărut articole omagiale

în presa din 2—4 noiembrie 1968, iar la Sibiu în revista Lyceum nr. 1. și în monografia scrisă de prof. Petre Munteanu unde stă scris : „a fost primul profesor de limbă română după Unirea din 1918“, iar profesoara Elena Cosma, care conduce Societatea literară „Alexandru Vlahuță, îl evocă ca fiind primul dascăl ce înființează această societate, ce dăinuie și astăzi.

La adunarea festivă și în articolul „Amintiri vii“ apărut în România liberă Nr. 7477 din 3 noiembrie 1978, academicianul prof. dr. Aurel Moga spunea : „Aveam profesori foarte buni, care au creat un prestigiu liceului Gh. Lazăr, iar la creșterea acestui prestigiu au contribuit mult strădaniile prof. Alexandru P. Arbore, de a ne face să cunoaștem mai bine literatura română“.

Într-un alt articol, dr. ing. Gh. Goicea și juristul Constantin I. Martin se exprimau „Unul din tinerii ce-și vărsase singele pe cimpurile de luptă din Dobrogea și Moldova și care cu arma în mână a întâmpinat la Mărășești iureșul german din 1917, a fost și prof. Alex. P. Arbore, care de abia desbrăcase uniforma militară, trece munții în Ardeal și cu toată puterea intelectuală și bogăția sufletească se dăruie cu pasiune tinereilor vlăstare ardeleni, dornici de-a învăța carte românească“.

Aceasta este perioada de mare eferveșcență a activității sale intelectuale, acum colaborează prin studii de înaltă ținută științifică la revistele : Analele Dobrogei, Transilvania (din Sibiu), Buletinul Institutului de studii sud-est europene, Dacoromania (din Cluj), Convorbiri Literare, Lucrările Institutului de geografie din Cluj, Guget Clar (a lui N. Iorga), Arta și arheologia (din Iași), Făt-frumos (din Cernăuți), Milcovia (din Focșani) etc.

Avea o vastă cultură și o pregătire temeinică istorică, etnografică-lingvistică, fiind apreciat de oamenii de știință și cultură ai vremii sale. A fost prieten cu N. Iorga, Simion Mehedinți, C. C. Giurescu, Romulus Vuia, Ovid Densusșeanu, Sextil Pușcariu, V. Bianu, Emanuil Bucuța și alții, cu care purta corespondență.

Și-a închinat viața muncii pe ogorul învățămîntului și științei, pentru a reda școlii și omenirii o fizionomie deosebită, determinată de viața din trecut, de străduințele continui ale generațiilor de înaintași. S-a manifestat ca un om erudit, scriind peste 33 lucrări, nenumărate articole și recenzii.

Din parcurgerea acestora, se desprinde o vibrantă căldură sufletească pusă în slujba neamului. Asupra unor lucrări, s-au pronunțat lăudabil distinși profesori din trecut.

Astfel, prof. Vasile Pirvan, asupra lucrării „Etnografia Dobrogei în prezent și în trecut“ spunea în ședința Academiei Române „Această lucrare cînd se va tipări, va fi de cel mai mare folos cercetătorilor istoriei și geografiei istorice a Dobrogei“ și „...lucrării merită pe deplin să i se acorde premiul Hille a Universității pe anul 1915, în suma de 500 lei“.

Raportul pentru decernarea premiului a fost semnat de Ion Bogdan, Dimitrie Onciul, Simion Mehedinți, Vasile Pirvan, Ovid Densusșeanu.

Profesorul N. Iorga pomeneste de prof. Alex. P. Arbore în vol. I „Memorii“, pag. 12, iar în „Memorii“, vol. II spune „Apare cartea... asupra Dobrogei“. De asemenea, în vol. VI, pag. 180, la 13 septembrie 1931 cu ocazia deschiderii Congresului Ligii Culturale, N. Iorga scrie : „Cuvintele profesorului Arbore sînt de o rară frumusețe“.

În anul 1937, la 19 martie, Emanuil Bucuța scrie o scrisoare, prin care cere prof. Alex. P. Arbore să redacteze cartea „Cultura română în Dobrogea”, cu prilejul Expoziției internaționale de la Paris, cînd Academia Română publică cărți de însemnătate istorică și etnografică pentru poporul nostru.

În textul scrisorii se spunea: „Te rog să primești să scrii studiul despre viața spirituală a Dobrogei. Ești cel mai pregătit și ești cel mai legat de Dobrogea...”.

A cutreierat din nou plaiurile dobrogene, a studiat locurile, oamenii și obiceiurile acestora. S-a așezat la masa de lucru și astfel a apărut cartea amintită, fiind apoi tradusă în limbile engleză și franceză.

În anul 1923, prof. Alexandru P. Arbore, se căsătorește cu o tinăra din Focșani, mutîndu-se de la Sibiu în acest oraș în anul 1924, fiind numit profesor de limba română la liceul „Unirea”, unde a funcționat pînă la pensie. Între timp a fost și directorul acestui liceu, cu renume în întreaga țară.

În momentul cînd a venit în Focșani, avea vîrsta de 34 ani, om cu o bogată activitate pe tărîmul publicistic, cunoscut de oameni de seamă din țară și chiar de peste hotare prin lucrările sale. Bun prieten cu Gh. Vilsan și Romulus Vuia, îndrumat de profesorul Nicolae Iorga și Vasile Pirvan, care militau pentru înființarea unor muzee regionale mixte în întreaga țară, tînărul prof. Alexandru P. Arbore, vine la Focșani cu gîndul de-a înființa un muzeu istorico-etnografic. Cunoștea începutul în acest domeniu de la Sibiu, cînd „Astra” în 1905 organizase colecția de etnografie, iar la Cluj, în 1923, Romulus Vuia înființase Muzeul etnografic al Transilvaniei.

Animat de entuziasmul tîneretii și de cunoștințe dobîndite în contact cu marii dascăli români, începe o campanie de popularizare a necesității de a se strînge obiecte cu importanță istorică și etnografică pentru județul întreg. Apelează la elevi, profesori, intelectuali de diferite profile, să doneze obiecte sau bani, pentru a putea pune bazele acestui muzeu. Căci spunea, între altele „O mare operă de cultură nu poate decît să fie, studiîndu-se cu cea mai mare grijă și pricepere științifică toată bogăția și varietatea sufletului nostru popular. Și ca să o putem studia trebuie să adunăm sub forma unor muzee regionale, tot ceea ce prezintă caracteristic fiecare regiune, scăpînd de la pieire o mulțime de manifestări originale ale poporului...”.

„După ce vom fi studiat parțial fiecare regiune, vom putea trece la crearea operei de sinteză asupra neamului nostru, care ne lipsește. *Din aceste muzee regionale se va putea înfiripa marele muzeu etnografic românesc* care ne lipsește încă și pe care îl au toate neamurile ce înțeleg și apreciază cuvîntul de cultură” (Cită clarviziune se desprinde din aceste cuvinte...!).

În continuare, autorul spunea „De aceea, voînd să contribuim cu ceva la această orientare nouă, prin școala noastră, tîndem la crearea pe lîngă liceul nostru, a unui muzeu regional care să ne înfățișeze ce este mai caracteristic în ținutul acesta istoric al Putnei și în special în regiunea așa de pitorească și de neaoș românească, care este Vrancea.

Puterile modeste ale fiecăruia ar putea contribui la aceasta, oglinindu-se într-un asemenea muzeu regiunea întreagă.

Obiectele culturii materiale a ținutului nostru, motive de țesături, de alesături, ceramică, documente vechi, cărți vechi ce cuprind descrierea

ținutului, porturi țărănești în mare sau în miniatură, fotografii ce-ar înfățișa tipuri de oameni și de case, petreceri țărănești de sărbătoare, munca cîmpului etc., toate ar putea sta cu cea mai mare distincție într-un asemenea muzeu regional.

Stringerea folclorului se impune numai decît și fiecare în măsura puterilor lui, care are contact cu viața satelor ținutului nostru, o poate face...”

Pentru a-și putea face cunoscute intențiile și pentru a putea strînge fonduri, prof. Alexandru P. Arbore ține o serie de conferințe la Teatrul „Gh. Pastia” din localitate, dintre care și conferința din 30 mai 1928, intitulată „Datorii etnografice ale prezentului” pe care o publică sub formă de broșură mai tirziu. Cu această ocazie strînge suma de 30.000 lei pe care o donează în scopul mării colecției muzeistice de la liceul „Unirea”.

În această acțiune este ajutat de directorul Alexandru Georgiade și de secretarul general al primăriei Ion Romanoaie, cu care face nenumărate excursii în județ cu scopul strîngerii materialelor necesare muzeului.

În memoriul din august 1976 către Consiliul popular județean Vrancea, Ion Romanoaie scria : „Am colaborat împreună la înființarea Muzeului regional de istorie și etnografie. În acțiunea de cercetare în repetatele drumeții ce am făcut cu prof. Alexandru P. Arbore, cu fratele lui prof. Virgil Arbore și prof. de geografie N. Al. Rădulescu, directorul revistei Milcovia am mers în comuna Cimpuri, pentru facerea tabloului pictural — perfect reușit — a figurii vrednicului și neuitatului Moș Ion Roată — deputatul tărânimii din ținutul Putnei în Divanul Ad-Hoc al Moldovei din 1857. De asemenea am cercetat împreună la rudele urmașilor deputatului Ion Roată și casele în care a trăit și murit la 20 februarie 1882.

Am mers împreună la Mănăstirea Mera — ctitorie a domnitorilor Constantin și Antioh Cantemir — pe valea Milcovului, unde am cercetat arhiva și am făcut fotografii în exterior și interior și a zidurilor înalte ce o înconjoară — fotografii pentru Muzeul de etnografie”.

În broșura amintită „Datorii etnografice ale prezentului”, prof. Alex. P. Arbore scria „Nici primăria orașului Focșani și nici Prefectura județului Putna n-au găsit cu cale să vină în ajutorul înjghebării unui asemenea muzeu, prin nici un fel de mijloace, așa că cele ce s-a putut colecta pînă acum, ca fotografii și material etnografic propriu-zis, se datorește numai propriilor noastre mijloace”.

Savantul Simion Mehedinți, expediază suma de 50.000 lei cu recipisa nr. 035494 din 22 noiembrie 1929, sumă depusă la Casa de depuneri și consemnațiuni din București, ca să poată încasa procentele și îmbogăți colecția, așa cum rezultă din scrisoarea acestuia adresată prof. Alexandru P. Arbore. Totodată în textul scrisorii Simion Mehedinți îndeamnă pe prof. Al. P. Arbore să strîngă cît mai multe obiecte etnografice căci „Bătrîni, ca cel din Rimnic, care povestește în Milcovia, cum se făceau cercurile din lemn pentru buți, vor închide ochii. Cu ei, se încheie pentru totdeauna epoca autohtonă. Pășiți deci cît mai grabnic la culegere”.

În modul acesta ia ființă primul muzeu istorico-etnografic în anul 1928, în Focșani, în 3 săli ale clădirii destinate locuinței directorului, de la Liceul „Unirea”

Așa cum reese din fotografiile cu aspecte din sălile muzeului, acesta nu era aranjat după exigențele muzeotehnice de astăzi. Tendința era mai

mult de-a se colecționa ce este valoros, dându-se mai puțină importanță modului de expunere. Dar, colecția de obiecte istorice și etnografice era importantă, dragostea și pasiunea cu care au fost colecționate, merită toate laudele.

Muzeul cuprindea : „Copii fotografice mărite, obiecte etnografice din viața rurală a regiunii, o secțiune de icoane vechi, obiecte de artă populară, precum și câteva exemplare de vase arheologice unice în țara noastră, similare cărora nu se găsesc decît în Muzeul etnologic din Berlin — secțiunea Cucuteni“.

Într-o notiță din revista locală „Milcovia“ anul I 1930, vol. 2, la care colabora și prof. Alexandru P. Arbore, semnată N. Al. R. scria textual „Muzeul Regional al Putnei trebuie să ia ființă în cel mai scurt timp. Începutul de la Liceul „Unirea“ a făcut să se adune suficient material fotografic... modele de țesături și obiecte casnice țărănești. S-a făcut apel la toți învățătorii județului, ei au posibilitatea de-a afla lucruri rare, demne să se veșnicească într-un muzeu. Au răspuns însă prea puțini...“.

Oficialitatea nu ne poate ajuta. Facem din nou apel către toți oamenii buni din sate și orașe, către cei cu rivnă și dragoste de trecut să nu uite datoria de a ajuta la înzestrarea muzeului. Așteptăm“.

Din cele expuse rezultă clar, că muzeul era înființat la liceul Unirea, dar piesele nu erau îndeajuns de numeroase și se face apel la populație pentru a se mări patrimoniul, iar muzeul amintit să devină muzeu regional așa cum se preconizase de la început.

Ulterior devenind persoană juridică în anul 1931, cu fonduri proprii, muzeului i se adaugă donațiile prețioase ale unor inimoși oameni de cultură, ca : prof. N. Al. Rădulescu, Ion Romanoaie, prof. I. Z. Enescu, învățătorii Ion Anghel, D. Dumitriu etc.

Din copia după procesul verbal încheiat de inspectorul general C. Botez, din 21 februarie 1933, în urma inspecției efectuate la Liceul „Unirea“ din Focșani, reiese clar :

„Toate îmbunătățirile și muzeul etnografic se datoresc muncii pline de rivnă a directorului“ (Alex. P. Arbore).

La 17 ianuarie 1934 inspectorul general Constantin Damianovici, scria printre altele : „Impunătorul local întreținut ireproșabil, bogatele sale biblioteci și colecțiuni didactice, stampele de artă ce-i îmbogățesc sălile, foarte interesantul muzeu etnografic, totul dovedesc că această instituție îndeplinește un rol spiritual foarte serios în mișcarea culturală și didactică a noastră“.

Muzeul înființat la liceul „Unirea“ din localitate a funcționat în permanență, desfășurîndu-și activitatea în mijlocul elevilor, care contribuiseră prin donații la mărirea patrimoniului acestuia.

Voi aminti aici, vorbele marelui savant N. Iorga, care spunea : „Un muzeu... va fi nu numai un loc unde se pot concentra sub o bună îngrijire lucrurile care altfel se risipesc și se distrug, nu numai un mijloc de a iniția pe străin ușor în ceea ce a format originalitatea unei civilizații dispărute, dar și altăceva. Va fi într-o epocă în care totul e în funcție de cultura ce vom ști să ne cîștigăm și mai ales să o răspîndim larg în masele populare și un complement de realități pentru instrucția școlară și singura unealtă prin care trecutul își poate întinde influența lui, învățătoare și înălțătoare“.

Ca instituție de stat, muzeul se constituie în 1951, fiind alcătuit din o parte din obiectele de la muzeul liceului „Unirea“, donații ale

lui Ion Romanoaie și piese cumpărate sau donate de către particulari, corespunzând politicii culturale a statului nostru, de-a se înființa noi instituții muzeale, cu patrimoniul cât mai bogat și răspândit în toate județele țării. Din acest an muzeul ia amploare, diversificându-și acțiunile cultural-educative și ducându-și viața de unitate muzeistică în slujba maselor populare pentru educarea acestora.

Astăzi muzeul este alcătuit din secțiile de istorie, etnografie, științele naturii și secția în aer liber din Crîngul Petrești, sub denumirea de Complexul muzeal Vrancea. Instituție cu o bogată activitate de cercetare, teaurizare și conservare a bunurilor de importanță istorico-etnografică, de arhitectură populară tradițională, de instalații ale tehnicii populare, precum și de exemplare rare din domeniul științelor naturii, muzeul își amplifică an de an preocupările pe linia îndeplinirii menirii sale, contribuind la educarea maselor largi de oameni ai muncii.

BIBLIOGRAFIE

1. Arbore P. Alexandru, *Datorii etnografice ale prezentului*, Focșani, 1928
2. Iorga Nicolae, *Memorii*, vol. I.
3. Iorga Nicolae, *Memorii*, vol. II.
4. Iorga Nicolae, *Memorii*, vol. VI.
5. Dr. Moga Aurel, *Amintiri vii*, România Liberă, Nr. 7477 din 3 noiembrie 1978.
6. Revista MILCOVIA, vol. II, anul I, 1930.
7. Proces-verbal din 21 februarie 1933.
8. Proces-verbal din 17 ianuarie 1934.

A FORERUNER OF THE „VRÎNCEAN“ MUSEOGRAPHY AL. ARBORE

S u m m a r y

The author presents the biography of professor Alexandru P. Arbore, the initiator of the regional museum and the animator of the museistic activity in the town Focșani. In 1929, as a professor and manager of the high school „Unirea“, he donated 30,000 lei having as a goal the organisation of the museum of history and ethnography.

In 1929 professor Simion Mehedinți added to this donation the sum of 50,000 lei for the growing up of the collection with new specific pieces. In 1931, september the 13 TH, because of the Congres of the Cultural League in Focșani, professor Iorga came to the city in order to inaugurate „Muzeul Regional Putnean“ and the „Unirii“ Monument, elevated exactly on the place of the border.

The patrimony of the museum founded at the high school „Unirea“ grew up thanks to the donations made by professor Rădulescu, the mayoralty's general secretary, by professor I. Z. Enescu and by a great number of pupils.